

виток приводить до необхідності зміни також життєвих умов, котрі зачіпають сферу публічних торгів, тому законодавець повинен оперативного реагувати на прогрес та швидко «добудувати» норми права на основі новітніх теоретичних і практичних досліджень.

---

¹ Рафикова Д. Н. Перспективы развития законодательства о торгах по реализации имущества должника в рамках исполнительного производства. / Д. Н. Рафикова // Перспективы реформирования гражданского процессуального права: Сб. по материалам Международной научн.-практ. конференции (г. Саратов, 21 февраля 2015 г.). – Саратов : Изд-во ФГБОУ ВПО «Саратовская государственная юридическая академия», 2015. – 358 с.

² Про проведення експерименту із запровадження порядку реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів : наказ Міністерства юстиції України від 1 квітня 2014 р. № 656/5.

³ Деякі питання реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 березня 2015 р. № 212-р.

⁴ У Мін'юсті представили результати роботи СЕТАМ за півроку. – 24 лютого 2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/news/46810>

⁵ Рафикова Д. Н. Вказана праця. – 358 с.

Резюме

Кравченко І. І. Реалізація арештованого майна через електронні торги у виконавчому процесі України.

У статті висвітлюються питання реалізації арештованого майна через нову систему електронних торгів. Автор розглядає питання побудови електронної системи, її складові, процедуру реалізації майна, аналізує позитивні та негативні моменти запровадження нової системи електронних торгів. Аналізується досвід країн, в яких вже працює аналогічна система та наводяться перші позитивні наслідки роботи нової електронної системи торгів в Україні.

Ключові слова: виконавче провадження, реалізація арештованого майна, електронні торги.

Резюме

Кравченко І. І. Реализация арестованного имущества через электронные торги в исполнительном процессе Украины.

В статье освещаются вопросы реализации арестованного имущества через новую систему электронных торгов. Автор рассматривает вопросы построения электронной системы, ее составляющие, процедуру реализации имущества, анализирует положительные и отрицательные моменты введения новой системы электронных торгов. Анализируется опыт стран, в которых уже работает аналогичная система, приводятся первые положительные результаты работы новой электронной системы торгов в Украине.

Ключевые слова: исполнительное производство, реализация арестованного имущества, электронные торги.

Summary

Kravchenko I. I. Realization of the arrested property through the electronic trading in the enforcement process in Ukraine.

The article deals with the realization of the arrested property through a new electronic trading system. The author analyzes the construction of an electronic system, its components, the procedure of selling the property, analyzes the positive and negative aspects of introducing the new electronic trading system. Provided the analysis of the positive experience of countries that already operates the similar system and the first positive results of the new electronic trading system in Ukraine.

Key words: enforcement, realization of the arrested property, electronic trading.

УДК 347.92

О. М. КУЗНЕЦЬ

Олександр Миколайович Кузнець, здобувач Київського університету права НАН України

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ СТОРОНАМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЇХ ПРЕДСТАВНИКАМИ ТА ДЕРЖАВНИМ ВИКОНАВЦЕМ

Проблемам виконавчого провадження присвячували свої роботи як українські^{1,2,3,4}, так вчені інших країн, зокрема російські^{5,6,7,8}. Але останнім часом науковці звертаються до дослідження теми зловживання правами у різних юрисдикційних процесях. Так, Д. Х. Валеев у своїй докторській дисертації вказував: «Неприпустимість зловживання правом у виконавчому провадженні забезпечується межами здійснення цивільних прав і реалізації прав громадян і організацій. При більш детальному розгляді законодавство про виконавче провадження дозволяє виділити: 1) організаційні межі реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні; 2) просторові межі реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні; 3) часові межі реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні. Зазначені межі одночасно є процесуальними гаран-

тіями реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні»⁹. Отже, може скластися помилкове враження, що зловживання у виконавчому провадженні вже недопустимі, але це не так.

У Законі України «Про виконавче провадження» не йдеться про зловживання процесуальними правами, але це не означає, що таких зловживань при примусовому виконанні рішень судів та інших органів не існує. Так, деякі автори зазначають: «Для забезпечення балансу інтересів стягувача та боржника у виконавчому провадженні і виходячи із того, що у виконавчому провадженні можливе зловживання не лише з боку боржника, а й стягувача своїми процесуальними правами, мають існувати мінімальні стандарти захисту прав боржника, що відбивають неприпустимість в принципі особистого впливу на боржника у випадку об'єктивної неможливості виконання ним вимог виконавчого документа, можливість лише правового примусу, а також імунітет певних видів майна від стягнення, у випадках, передбачених законом»¹⁰.

Така позиція цікава для аналізу, але деякою мірою непослідовна, оскільки С. О. Якимчук, визнаючи можливість зловживання процесуальним правом з боку і стягувача, і боржника, говорить про мінімальні стандарти захисту прав лише боржника. Більше того, не розкриваючи положення про «особистий вплив на боржника» з боку стягувача, можна припускати, що будь-які дії особистого характеру з боку стягувача проти боржника можуть кваліфікуватися за ознаками Кримінального кодексу України. Хоча дуже важливо, що питання зловживання процесуальними правами у виконавчому процесі починає цікавити вчених.

Достатньо подивитися на міжгалузевий простір при переході від цивільного до виконавчого процесу, щоб побачити навіть у цей період можливість зловживання правом з боку відповідача. Згідно з ч. 4 ст. 369 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) допускається визнавати виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, що може породжувати на практиці ускладнення в процесі реалізації права на відкриття виконавчого провадження та на вжиття заходів з примусового виконання рішення. Формально, при видачі виконавчого листа не передбачено обов'язку суду щодо повідомлення боржника про видачу виконавчого листа і ознайомлення з його змістом. Отже, про факт видачі виконавчого листа та про його зміст відповідач може довідатися при відкритті виконавчого провадження.

Тому розвиток подій навколо виконавчого листа може набутися самостійного правового значення, який базуватиметься на ст. 369 ЦПК, і це не зважаючи на те, що виконавчий лист формально дублює резолютивну частину судового рішення.

Як зазначав автор у інших своїх публікаціях, грамотно зловживати своїми правами здатні фахівці. Тому абсолютно раціональна схема дій кваліфікованого представника відповідача може зводитися до таких його дій. На підставі ст. 537 ЦК допускається виконання зобов'язання внесенням боргу в депозит нотаріуса. Але у даній нормі не йдеться про повне виконання зобов'язання. Це положення можна формально використати для того, щоб ускладнити правову ситуацію, коли кредитор-стягувач на підставі ст. 529 ЦК не приймає виконання зобов'язання частинами. Отже, при внесенні хоча б незначної частини боргових коштів у депозит нотаріуса можна вимагати, щоб суд визнав виконавчий лист таким, що частково не підлягає виконанню. І це при тому, що стягувач відмовляється приймати часткове виконання зобов'язань. Якщо суд визнає виконавчий лист таким, що частково не підлягає виконанню, а це він зобов'язаний зробити на підставі ч. 4 ст. 369 ЦПК, то так само можна внести ще частину коштів і таким чином перетворити виконання зобов'язань на розстрочку. Продовженням цієї позиції може стати вимога про безпосередню розстрочку та відстрочку виконання зобов'язання боржником, яка вже фактично досягнута шляхом часткового внесення коштів у депозит нотаріуса або може заявлятися самостійно.

Якщо суд, вислухавши позицію стягувача, яка ґрунтується на ст. 529 ЦК, не визнає виконавчий лист таким, що частково не підлягає виконанню, то у відповідача з'являється шанс відтягнути відкриття виконавчого провадження шляхом оскарження рішення суду про відмову у визнанні виконавчого листа таким, що частково не підлягає виконанню.

Отже, автор вважає, що саме існування виконавчого листа як підстави для відкриття виконавчого провадження: 1) ускладнює захист і відновлення прав та інтересів стягувача, якому додатковий раз необхідно звертатися до суду; 2) надає формальні підстави для його визнання судом за вимогою відповідача повністю або частково таким, що не підлягає виконанню. А такі підстави можуть використовуватися з метою зловживання правом; 3) сам факт можливості видачі виконавчого листа помилково, згідно з ч. 4 ст. 369 ЦПК, нашоухує на висновок про необхідність анулювання цього проміжного документа як такого, що може використовуватися для рейдерського захоплення підприємств. І він відображає лише резолютивну частину рішення суду, тобто в скороченому вигляді його дублює.

У період добровільного виконання рішення суду можна вимагати у останнього роз'яснень щодо порядку виконання його рішення, коли частина боргу вже погашена боржником у добровільному порядку шляхом внесення коштів у депозит нотаріуса тощо.

Після аналізу ЦПК можна зробити висновок, що в ньому закладено значну кількість норм, за допомогою яких реально можна штучно «нав'язати» суду питання, які потребують вирішення до початку вжиття примусових заходів виконання рішення і стягнення виконавчого збору, та таким способом фактично відстрочити примусове виконання рішення на значний проміжок часу.

Отже, можливість системно зловживати процесуальними правами з метою затягування застосування заходів примусового виконання рішення суду закладена у процедурі вирішення важливих питань виконавчого провадження, які не завжди правильно віднесені до компетенції суду. Крім того, звернення до суду першої інстанції з будь-якого питання передбачає гарантовану Конституцією України (ст. 129) можливість

оскарження рішення суду цієї інстанції до суду апеляційної і касаційної інстанцій. Але на цьому шляху можуть мати місце випадки зловживання правом, що передбачає зайві витрати часу, коштів і нервів для стягувача. Послідовне ж застосування права на звернення до суду з перелічених раніше питань призведе до значної втрати, як мінімум, часу і коштів.

Тому автор не погоджується з тим положенням ЦПК та судової практики, коли звернення до суду може зумовлюватися лише одним предметом та підставою позову (ст. 31 ЦПК). На практиці це означатиме, що боржник спочатку звернеться до суду за відстрочкою виконання рішення і пройде всі інстанції, а потім за розстрочкою виконання рішення суду, в наступному за його роз'ясненням, за логікою можна вимагати й зміни способу виконання тощо. І це автором ще не враховано можливість оскаржування будь-якої дії державної виконавця, заяву про його відвід та відвід оцінщика або перекладача тощо. Тобто, в такій ситуації намагання надати відповідачу широкі права із захисту своїх прав разом з судовою практикою істотно ускладнює реальний захист прав та інтересів стягувача, який об'єктивно має розцінюватися як постраждала від порушення особа. Автор вважає, що права відповідача мають захищатися судом, але шляхом комплексного врегулювання всіх наявних в нього проблемних питань, включаючи зняття арешту на певний час та надання можливості продати належне йому майно на добровільних засадах, але без права розпорядження отриманими від продажу майна коштами в сумі стягнення.

Для того, щоб належно кваліфікувати дії боржника, спрямовані на затягування виконання рішення, як системне зловживання правом необхідно також чітко персоніфікувати ініціатора їх вчинення. Але останнє положення може ускладнюватися за рахунок неконкретності норм законодавства.

Так, у ст. 373 ЦПК встановлено, що відстрочка і розстрочка, зміна чи встановлення способу і порядку виконання рішення суду суб'єктами, які мають право звернутися до суду, можуть бути державний виконавець або сторона. В Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженій наказом Міністерства юстиції України 2 квітня 2012 р. № 512/5¹¹, не конкретизується, в яких випадках державний виконавець може виступати ініціатором судового розгляду наявних питань, а в яких така ініціатива має виходити лише від сторін виконавчого провадження.

На наш думку, дії державного виконавця мають спрямовуватися на швидке й повне виконання рішення суду. Але п. 8 ч. 3 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження» суперечить цьому положенню, оскільки тут передбачено право державного виконавця звертатися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення рішення, про встановлення чи зміну порядку і способу виконання, а також про відстрочку та розстрочку виконання рішення. Особливо остання підстава звернення до суду із заявою викликає заперечення, оскільки питання про відстрочку та розстрочку виконання рішення мають розглядатися в інтересах відповідача.

Отже, виходячи із принципу диспозитивності, він і має ініціювати судовий розгляд, щоб заява в суді відповідно сприймалася всіма заінтересованими особами, зокрема, й стягувачем.

Так, у ст. 373 ЦПК перераховано обставини, що утруднюють виконання рішення, а саме: хвороба боржника або членів його сім'ї, відсутність присудженого майна в натурі, стихійне лихо тощо. Вважаємо, що хвороба боржника або членів його сім'ї – це обставини, які безпосередньо пов'язані з боржником. Тому саме він або його представник і повинні ініціювати відстрочення або розстрочення виконання рішення. У той же час, коли до суду за таких обставинами звернеться саме державний виконавець, такі його дії сприймати як зловживання не можна в силу прямих вказівок у Законі. Дійсно, вони нелогічні, несумісні з виконуваними ним повноваженнями, але як зловживання правами тлумачитися не можуть.

Стихійне лихо – це форс-мажорна обставина, яка має призводити до зупинення виконавчого провадження через неможливість вчинення процесуальних дій. Тому така підстава зупинення провадження має бути передбачена у Законі України «Про виконавче провадження». У сучасних умовах такою обставиною може слугувати проведення антитерористичних заходів на сході України. Коли ж ми розглядаємо цю обставину як таку, що завдала шкоди майну відповідача або знищила його майно, то ініціатором відстрочення виконання рішення суду має бути сам відповідач. Так само, у разі мобілізації боржника до збройних сил України, зокрема в АТО, має повідомлятися державний виконавець, а можливість проведення виконавчих дій вирішуватися судом за відсутності боржника.

Дійсно, питання про примусове стягнення з добровольця або мобілізованого боржника, який захищає державу та її інтереси від військової загрози в АТО, звучить не гуманно і не патріотично. Але в такій ситуації слід виходити з тієї позиції, що правова держава не може нехтувати правами та інтересами інших громадян. Отже, можна зобов'язати банківські установи, які отримують від держави всіляку підтримку, включаючи мораторій на повернення депозитів, не звертати примусове стягнення на майно добровольця або мобілізованого боржника, який захищає державу та її інтереси від військової загрози в АТО, але не фізичних осіб-стягувачів. На нашу думку, держава має відповідати за борги своїх захисників за аналогією зі ст. ст. 1173–1176 ЦК. Інакше в такій ситуації можна вважати, що держава зловживатиме своїми повноваженнями і діятиме на шкоду правам та інтересам стягувачів – фізичних осіб.

Держава, захищаючи власні інтереси, може надавати певні преференції державним підприємствам, посилаючись на фінансову кризу або недостатність коштів у бюджеті чи на інші «об'єктивні умови», не виконувати рішення судів щодо суб'єктів, за дії або бездіяльність яких вона має відповідати, так само може зловживати своїми владними повноваженнями.

Отже, у виконавчому провадженні серед суб'єктів, які здатні зловживати своїми правами, можна виділити стягувача, боржника та, опосередковано, державу, яка згідно зі ст. 30 ЦПК може бути стороною у

цивільному процесі та трансформувати свій статус у виконавче провадження, при цьому створюючи переваги для тих чи інших суб'єктів.

У ч. 7 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження» декларується обов'язок всіх осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні, сумлінно користуватися усіма наданими їм правами з метою забезпечення своєчасного та в повному обсязі вчинення виконавчих дій. Але така поведінка буде властива лише тим суб'єктам, які не матимуть прямої або побічної заінтересованості у протилежному результаті. Якщо ми визнаємо стягувача і боржника сторонами з протилежними інтересами, то важко визнати, що вони будуть всебічно сприяти виконавчому провадженню.

До наведених проблем виконавчого провадження можна віднести й зловживання процедурою ліквідації юридичної особи під час виконавчого провадження (цивільне право, господарське право, виконавче провадження)¹², де виникають проблеми виконавчого провадження, пов'язані з нечіткою регламентацією в законодавстві питань перехідного періоду статусу юридичної особи. На практиці можна помітити, що юридичні особи – боржники іноді намагаються уникати відкриття виконавчого провадження навіть способом неодноразової зміни юридичної адреси, що змушує державних виконавців передавати провадження до інших відділів виконавчої служби.

Слід зазначити, що державний виконавець, який є основним суб'єктом виконавчих процесуальних відносин, може також зловживати своїми правами. Такий висновок можна зробити, виходячи з підстав його відводу, зокрема, які передбачені ч. 1 ст. 16 Закону, де йдеться про заінтересованість державного виконавця у результаті виконання рішення.

Так, у ч. 1 ст. 36 Закону України «Про виконавче провадження» уточнено повноваження державного виконавця, який за власною ініціативою має право звертатися до суду із заявою про відстрочку або розстрочку виконання, а також про встановлення або зміну способу і порядку виконання за умови наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим. Крім того, таке звернення до суду може мати місце за заявою сторін. Більше того, в цій нормі допускається також самим сторонам звернутися до суду, який видав виконавчий документ.

Із аналізу цієї норми слід зробити висновок про те, що державний виконавець не може самостійно вирішувати питання, пов'язані з правами та інтересами сторін, оскільки в нього недостатньо повноважень і він звертається до суду за вжиттям судом певних заходів (санкцій) щодо прав цих осіб. Це положення було б зрозумілим, якби він звертався до суду з питанням про неможливість виконання рішення суду за наявних на даний момент обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим. Коли ж ми говоримо в наступному, що суд має безпосередньо встановити спосіб виконання власного рішення, то в цьому конкретному випадку потребувалося роз'яснення рішення суду щодо способу його виконання або про зміну такого способу.

Отже, визнаючи за судом широкі межі повноважень щодо встановлення або зміни способу й порядку виконання його рішення, ми, фактично, допускаємо виконання рішень непередбаченим Законом України «Про виконавче провадження» способом та порядком. І це за умови наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим.

У ч. 2 ст. 68 Закону України «Про виконавче провадження» фактично допускається змінювати спосіб виконання за одноосібною заявою стягувача, коли його волевиявлення стає визначальним для звернення стягнення на доходи боржника. За некоректності редакції ч. 1 ст. 68 «Про виконавче провадження» можна прогнозувати можливість стягувачів зловживати правами.

Так, розкладаючи на складові частини умови звернення стягнення на заробітну плату, пенсію стипендію та інші доходи боржника (ч. 1 ст. 68 Закону «Про виконавче провадження») можна встановити, що такі стягнення звертається у разі:

- 1) відсутності в боржника коштів на рахунках у банках чи інших фінансових установах;
- 2) відсутності чи недостатності майна боржника для покриття в повному обсязі належних до стягнення сум;
- 3) у разі виконання рішень про стягнення періодичних платежів;
- 4) стягнення на суму, що не перевищує три мінімальні розміри заробітної плати.

Тобто, у пунктах 1), 2) умов звернення стягнення не передбачає будь-яких обмежень у сумарному еквіваленті й стягнення може звертатися на будь-яку суму. Отже, можна навіть мільйон гривень погашати за рахунок доходів боржника. У такому випадку на боржника може лягти обов'язок довічно погашати заборгованість за рахунок його доходів, що не можна вважати розумним і справедливим. Тому слід погодитися з думкою А. В. Чикмарьової, яка вважає, що: «В умовах становлення ринкових відносин по-новому постають проблеми захисту прав стягувача у зв'язку із затримкою у виплаті боржником грошових сум. Інфляція, знецінення рубля, тривале користування боржником чужими грошовими коштами диктують необхідність включити у Виконавчий кодекс РФ норму, що передбачає сплату боржником відсотків за користування чужими грошовими коштами»¹³. Тому вважаємо, що в державних виконавців мають бути належні й достатні засоби впливу на боржників, які ухиляються від виконання зобов'язань, що можуть бути знецінені тощо. Водночас зловживання такими засобами, зокрема, щодо осіб, не здатних виконати грошові зобов'язання, можливо із об'єктивних причин, позитивних результатів не дасть. Збільшення розміру зобов'язань за рахунок штрафів, індексації боргу вбиватиме у боржника надію розраховатися з боргами, а також викликатиме страх виникнення ще більших негативних наслідків для нього.

Абсолютизуючи грошові зобов'язання і право вимоги стягувача до боржника, ми неодмінно прийдемо до боргових в'язниць. Наступним кроком може стати пропозиція особистого відпрацювання боржником боргу в стягувача і на його умовах, що можна вже розцінювати як елементи повернення до рабовласництва тощо. Тому визнаючи нашу країну демократичною і правовою, ми мусимо визначити ті об'єктивні й раціональні межі, які не можна переходити в питаннях встановлення і виконання зобов'язань органами примусового виконання. Зокрема, арифметичні розрахунки можуть довести, що мільйон гривень боржник, який отримує мінімальну заробітну плату і не має майна, на яке може бути звернуто стягнення, буде погашати десятки років (чи його спадкоємці). І це за умови, що не будуть на цю суму нараховуватися відсотки за користування грішми, індекс інфляції та штрафні санкції.

Отже, висновок очевидний, що дуже велика різниця в рівні життя населення має бути зменшеною або компенсованою державою. Наприклад, коли сьогодні встановлено обов'язкове страхування транспортних засобів і визначено певну суму, яка відшкодуватиметься за рахунок страхових агентств, то власник транспортного засобу з мінімальною заробітною платою не повинен опинитися в складному матеріальному становищі у разі зіткнення з автомобілем, який коштуватиме більше ста тисяч доларів США, а, можливо, й значно більше, і вартість запчастини на який становитиме десятки тисяч доларів. Саме власники таких автомобілів, на нашу думку, й мають страхувати ризик їх пошкодження, оскільки перспектива відшкодування вартості цих транспортних засобів пересічними громадянами невелика.

Тому вважаємо, що такі фактори мають враховуватися судом ще під час розгляду справи, коли розмір завданої шкоди свідчить про те, що боржник не зможе її компенсувати, зокрема, й при примусовому виконанні рішення суду. Суд може ухвалювати абсолютно правомірні рішення¹⁴, але їх виконання залежатиме від об'єктивних і суб'єктивних умов – здатності боржника відшкодувати завдану ним шкоду. Зокрема, у разі задоволення судом вимоги про розстрочку виконання рішення суду має враховуватися загальний строк виконання, а також з'ясовуватися умови виконання розстроченого рішення, тобто за рахунок яких коштів може бути реально виконане рішення суду.

¹ *Заворотько Т. П.* Процессуальные гарантии исполнения судебных решений : дисс. ... докт. юрид. наук / Т. П. Заворотько. – К., 1969 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VOJmPbna>

² *Білоусов Ю. В.* Виконавче провадження : навч. посіб. / Ю. В. Білоусов. – К. : Прецедент, 2005. – 192 с.

³ Виконавче провадження : навч.-практ. посіб. / В. В. Баранкова, В. А. Бігун та ін. – Х., 2014. – 717 с.

⁴ *Кононенко Ю.* Становлення законодавства України про виконавче провадження: окремі питання / Ю. Кононенко, Б. Гук // Право України. – 2005. – № 2. – С. 71–73.

⁵ *Ярков В. В.* Исполнительное производство: современное состояние / В. В. Ярков // Арбитражный и гражданский процесс. – 2002. – № 12 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VOH1xbaX>

⁶ *Валеев Д. Х.* Процессуальное положение лиц, участвующих в исполнительном производстве : дисс. ... канд. юрид. наук. – Казань, 1999 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VOHOZaeL>

⁷ *Худенко В. В.* Участники исполнительного производства : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / В. В. Худенко. – Саратов, 1992 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VOIgToNO>

⁸ *Морозова И. Б.* Субъекты исполнительного производства : дисс. ... канд. юрид. наук / И. Б. Морозова. – М., 1999 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VOKYbHEE>

⁹ *Валеев Д. Х.* Система процессуальных гарантий прав граждан и организаций в исполнительном производстве : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.15 / Д. Х. Валеев. – Казань, 2009 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/sistema-protsessualnykh-garantii-prav-grazhdan-i-organizatsii-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VODNjmnU>

¹⁰ *Якимчук С. О.* Виконання судових рішень як частина судового розгляду : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / С. О. Якимчук. – Х., 2014. – 240 с. – С. 185.

¹¹ Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена наказом Міністерства юстиції України 2 квітня 2012 р. № 512/5 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12/page4>

¹² Зловживання процедурою ліквідації під час виконавчого провадження (цивільне право, господарське право, виконавче провадження) / Юридична компанія Consolio Legal : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravnyk.kiev.ua/uk/statti/31-zlovjyvannya-proceduroyu-likvidaciyi-pid-chas-vikonavchogo-provajennya.html>

¹³ *Чекмарева А. В.* Защита прав человека в исполнительном производстве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / А. В. Чекмарева. – Саратов, 2003 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VOUuNGnp>

¹⁴ *Захаров В. Н.* Гражданские процессуальные гарантии субъективных прав сторон и третьих лиц при рассмотрении и разрешении гражданских дел : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / В. Н. Захаров. – Саратов, 1980 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disscat.com/content/zashchita-prav-cheloveka-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz3VORMN1nf>

Резюме

Кузнець О. М. Зловживання процесуальними правами сторонами виконавчого провадження, їх представниками та державним виконавцем.

У статті проаналізовано деякі норми Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про виконавче провадження», недосконалість яких дає підстави особам, зокрема стягувачу, боржнику, їх представ-

никам та державному виконавцеві на стадії виконавчого провадження зловживати їх правами. Запропоновано шляхи подолання таких зловживань.

Ключові слова: боржник, стягувач, представник, державний виконавець, виконавче провадження, зловживання правами.

Резюме

Кузнец А. Н. Злоупотребление процессуальными правами сторонами исполнительного производства, их представителями и государственным исполнителем.

В статье проанализированы некоторые нормы Гражданского кодекса Украины, Гражданского процессуального кодекса Украины, Закона Украины «Об исполнительном производстве», несовершенство которых дает основания лицам, в частности взыскателю, должнику, их представителям и государственному исполнителю на стадии исполнительного производства злоупотреблять их правами. Предложены пути преодоления таких злоупотреблений.

Ключевые слова: должник, взыскатель, представитель, государственный исполнитель, исполнительное производство, злоупотребление правами.

Summary

Kuznets O. The abuse of the enforcement proceedings, their representatives and state enforcement of their procedural rights.

The article analyzes some of the provisions of the Civil Code, Civil Procedure Code, the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings", imperfection which gives grounds to persons, in particular, the claimant, the debtor, their representatives and the public executor at the stage of enforcement proceedings to abuse their rights. The ways of overcoming such abuses.

Key words: the debtor, the claimant, the representatives the state enforcement, enforcement proceedings, the abuse of rights.

УДК 347.91/95

Н. А. СЕРГІЄНКО

Наталія Артурівна Сергієнко, здобувач Київського університету права НАН України

ДО ПИТАНЬ ВІДСТРОЧКИ, РОЗСТРОЧКИ ВИКОНАННЯ, ЗМІНИ ЧИ ВСТАНОВЛЕННЯ СПОСОБУ І ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Реальне відновлення порушених прав, свобод, інтересів осіб здійснюється з виконанням судового рішення. Тому важливого значення набуває забезпечення своєчасного, повного й неупередженого його виконання. Актуальність та нагальність наукового вивчення питань виконання рішень (у тому числі примусового) важко переоцінити, проте у вітчизняній правовій науці вони є предметом досліджень відносно невеликої кількості вчених-юристів. При виконанні рішення деякі обставини можуть не лише створити перешкоди для його виконання, а й поставити під сумнів можливість такого виконання в цілому. За наявності обставин, що утруднюють виконання рішення, можливе відстрочення, розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання. Загальні питання проблематики примусового виконання рішень розглядалися в наукових роботах С. Я. Фурси, Є. І. Фурси, С. В. Щербак, Ю. В. Білоусова, Р. О. Ляшенка, В. М. Вінциславської та інших юристів-дослідників. Проте питання відстрочки, розстрочки виконання рішення, зміни чи встановлення способу і порядку виконання все ще залишаються мало дослідженими, незважаючи на їх важливість для ефективності виконання рішень. Наведене зумовлює актуальність наукового вивчення відповідної теми. Окреслення підстав застосування відстрочки і розстрочки виконання, зміни чи встановлення способу та порядку виконання рішення; аналіз судової практики застосування відповідних заходів доцільно визначити завданнями даної статті.

У процесуальній науці та практиці визначення поняття розстрочки та відстрочки є відносно усталеним та не викликає жвавих дискусій. Під розстрочкою виконання рішення розуміють перенесення строку його виконання і надання відповідачу можливості виконати його частинами. При цьому визначається не лише новий строк для остаточного виконання рішення, а й відповідні проміжні строки¹; встановлення періоду, протягом якого борг відшкодовується частковими платежами²; виконання не одразу рішення в повному обсязі, а у відповідних частинах протягом точно визначеного судом строку³.

Відстрочка виконання рішення розглядається як встановлення перерви на точно вказаний строк щодо вчинення виконавчих дій⁴; перенесення строку виконання рішення⁵. З огляду на усталену в процесуальній науці практику застосування поняття «відкладення» як відтермінування вчинення відповідних процесуальних дій пропонується надалі визначити відстрочку виконання судового рішення як відкладення виконання судового рішення на строк, встановлений судом.